

Львівський державний університет внутрішніх справ

М. С. Гдакович

Синтаксичні норми у діловому мовленні

Навчально-методичний посібник

Львів
2021

УДК 811.161.2'276.6(075.8)

Г 26

Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 24 лютого 2021 року № 9)

Рецензенти:

Лабач М. М., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства фахового мовлення Львівського державного університету безпеки життєдіяльності;

Сковронська І. Ю., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення Львівського державного університету внутрішніх справ

Гдакович М. С.

Г 26 Синтаксичні норми у діловому мовленні : навч.-метод. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 52 с.

Видання розроблено відповідно до типової програми дисципліни «Українська мова професійного спрямування». Подано теоретичний матеріал, систему завдань після кожного розділу і вправи для самоконтролю до усього циклу синтаксичних норм, які загалом допоможуть майбутнім фахівцям набутти вмінь і навичок професійного спілкування на граматичному і стилістичному рівнях.

Для здобувачів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

The textbook is developed in accordance with the standard program of the discipline «Ukrainian for specific purposes».

The proposed textbook draws attention to the syntactic features of the business text, stylistic possibilities of syntactic means of speech and the development of linguistic and stylistic competence with the help of the proposed syntactic and grammatical exercises.

Linguistic professional competence is the sum of systematized knowledge of the norms and rules of literary language, on which the correct language constructions and messages in the specialty are built.

The proposed textbook draws attention to the syntactic features of the business text, stylistic possibilities of syntactic means and the development of linguistic and stylistic competence with the help of the proposed syntactic and grammatical exercises.

УДК 811.161.2'276.6(075.8)

© Гдакович М. С., 2021

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2021

Зміст

ПЕРЕДСЛОВО.....	4
Тема 1. ПОРЯДОК СЛІВ У РЕЧЕННІ.....	6
Тема 2. КООРДИНАЦІЯ ПРИСУДКА З ПІДМЕТОМ.....	9
Тема 3. КЕРУВАННЯ.....	15
Тема 4. ПОЄДНАННЯ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ. ТИПОВІ ПОМИЛКИ В ПОБУДОВІ РЯДУ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ.....	19
Тема 5. УЖИВАННЯ ДІЄПРИСЛІВНИКОВОГО ЗВОРОТУ	25
Тема 6. ПОРУШЕННЯ НОРМИ ПІД ЧАС ПОБУДОВИ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ.....	27
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	31
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	49

Передслово

Професійна мовленнєва компетенція – ознака професіоналізму, запорука фахового успіху.

Мовленнєва професійна компетенція – це система умінь і навичок використання знань під час фахового спілкування для передавання певної інформації. Ґрунтуючись на мовній компетенції, вона виявляється у сформованості умінь послуговування усною і писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів відповідно до літературних норм.

Мовна професійна компетенція – це сума систематизованих знань норм і правил літературної мови, за якими формуються правильні мовні конструкції та повідомлення за фахом.

Норма – це прийняте в суспільній практиці правило написання, вимови, словотвору тощо. Мовна норма виникає як результат добору з наявних мовних елементів чи взятих із пасивного запасу минулого. Розрізняють такі типи мовних норм:

- орфоепічні норми (правила вимови, сюди входять також акцентуаційні норми – правила наголошування);
- орфографічні норми (правила написання слів);
- пунктуаційні норми (правила розстановки розділових знаків);
- дериватологічні норми (правила словотвору);
- лексичні норми (правила слововживання, розрізняють також фразеологічні норми);
- морфологічні норми (регулюють вибір граматичної форми слова);
- синтаксичні норми (правила побудови словосполучень, речень, тексту);
- стилістичні норми (регулюють відбір мовних засобів відповідно до мети висловлювання).

Синтаксис (від грец. *syntaxis* – побудова, поєднання, порядок) досліджує правила зв'язування слів, їхніх форм

і функціонування синтаксичних одиниць у тексті. Одиницями синтаксису вважають речення і словосполучення.

Синтаксичні норми – це норми, які регламентують вибір правильної синтаксичної конструкції, своєрідні правила побудови словосполучення, речення, тексту. Дотримання синтаксичних норм сприяє струнності викладу, чіткості та логічності тексту. Основні синтаксичні норми – це прямий порядок слів, правильна побудова однорідних членів речення, точність у поєднанні словосполучень зв'язком керування, правильна координація присудка з підметом, нормативне вживання дієприслівникових зворотів.

Стилістичні властивості української мови виявляються в її синтаксичній будові виразно й повно. І лексичні одиниці, і словотворчі елементи, і граматичні засоби повноти своєї стилістичної виразності набувають лише в контексті. Стилістичний синтаксис вивчає можливості використання синонімічних варіантів залежно від змісту тексту, від його функціонально-стилістичного призначення, а також з урахуванням завдань тексту.

У пропонованому навчально-методичному посібнику звернено увагу на синтаксичні особливості ділового тексту, стилістичні можливості синтаксичних засобів та вироблення мовностилістичної компетенції за допомогою пропонованих синтаксично-граматичних вправ.

Метою викладання зазначеної навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань щодо правових основ та принципів міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, особливостей компетенції та структури оперативних підрозділів Національної поліції України та міжнародних правоохоронних органів, які здійснюють боротьбу зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми.

Навчальний посібник «Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинам, пов'язаним з торгівлею людьми» призначений для працівників правоохоронних органів, зокрема оперативних підрозділів, науково-педагогічних працівників, курсантів, слухачів, студентів, а також тих, хто досліджує проблеми оперативно-розшукової діяльності.

Тема 1

ПОРЯДОК СЛІВ У РЕЧЕННІ

Порядком слів називається властиве тій чи іншій мові розташування членів речення у певній послідовності. Для української мови притаманний так званий вільний порядок слів, тобто всі члени речення можуть змінювати своє місце. Наприклад: *Закон про мови потребує уточнення.*

Потребує уточнення Закон про мови.

Уточнення потребує Закон про мови.

Однак зауважмо, кожна зміна у побудові речень призводить до змін на змістовому й емоційно-експресивному рівнях. Тобто порядок слів виконує три пов'язані між собою функції: синтаксичну, семантичну й стилістичну

В українській мові з метою надання смислової важливості окремим словам можна змінювати порядок членів речення. Існує прямий порядок слів і зворотний (інверсія). Вміння робити логічний наголос є важливим для правоохоронців, адже інтонаційне виділення слова в усному мовленні позбавляє двоякого тлумачення викладеного.

При **прямому порядку слів**:

1. Підмет передує присудковій:

Суддя повинен провести ретельну підготовку справи до розгляду.

2. Узгоджене означення стоїть перед означуваним словом:

Критичні рецензії не можуть бути підставою для задоволення вимог про відшкодування моральних збитків.

3. Додаток стоїть після слова, до якого стосується:

Розмір відшкодування моральної шкоди суд визначає в межах заявлених вимог.

4. Вставні слова вживаються на початку речення.

На жаль, в останньому рахунку ви допустили дві помилки.

Як зазначалося раніше, треба виходити з інтересів акціонерів.

Непрямий порядок слів, або інверсія – це зміна звичайного розташування слів у реченні з метою виділення тих чи інших його членів. Варто пам'ятати, що цей прийом найчастіше

використовують в усному мовленні з метою надання певного смислового значення потрібному слову.

Непрямий порядок слів у наукових і ділових текстах допускається в тому разі, коли логічний наголос падає на присудок і він стоїть перед підметом, або коли на початок речення виносяться обставини дії та додаток.

Невдале розташування слів у написаному реченні часто стає причиною помилок.

Непрямий порядок слів забороняється:

1. Якщо форма підмета і прямого додатка збігається, наприклад:

Мотоцикл перекинув автонавантажувач. // Автонавантажувач перекинув мотоцикл.

Текст пояснює малюнок. // Малюнок пояснює текст.

2. У реченнях, що складаються з іменника і прикметникової форми:

перестановка членів у таких реченнях змінює їх структуру і тип речення: Непередбачуваний злочинець. // Злочинець непередбачуваний. (Перше речення – односкладне називне, в якому є підмет з означенням, у другому двоскладне – з підметом і присудком.)

У діловому мовленні більш продуктивними є прості речення, які переважно трапляються в таких документах, як розписка, заява, доручення, довідка, аудиторських висновках (тобто в особистих документах «малої» форми), поширені вони також у довідково-інформаційних документах.

Синтаксис простого речення складно уявити без нанизування відмінкових форм (родового, орудного). Наприклад: положення про постачання продукції виробничо-технічного призначення; сплатити штраф за невикористання акредитива шляхом перерахування тощо.

Часто вживані в наукових текстах і документах інфінітивні конструкції. У розпорядчій документації рекомендують вживати дієслова інфінітивної форми (затвердити, зобов'язати, призначити, звільнити, попередити тощо).

Наказові форми (наказую, пропоную) застосовують лише в першій особі однини і в тих документах, які відображають принцип єдиноначальності.

Запитання для самоперевірки

1. Що таке синтаксис ? Що є одиницею синтаксису?
2. Дайте визначення синтаксичним нормам.
3. Що таке порядок слів у реченні? Яким він може бути?
4. Які функції виконує порядок слів?
5. У яких випадках забороняється непрямий порядок слів?
6. Які основні закономірності прямого порядку слів у реченні.
7. У яких випадках допускається інверсія (непрямий порядок) в офіційно-діловому стилі?

Практична частина

Завдання 1. Чи зміниться зміст речення якщо переставити в ньому слова?

1. Я давно не бачив жінки брата (брата жінки).
2. До найближчої станції 30 кілометрів (кілометрів з 30).
3. Виховання молоді – основне завдання школи і батьків (Основне завдання школи і батьків – виховання молоді).

Завдання 2. Яке з речень правильно побудоване щодо порядку слів?

- А. Першою на місце пригоди прибула пожежна команда.
- Б. Команда має досвід у цій сфері діяльності.
- В. Потонуло у зелені Сочі.

Завдання 3. Поясніть, яке з речень правильно побудоване щодо порядку слів?

1. Під час затримання злочинної групи «Мерседес» пошкодив «Опель». 2. Першочергове завдання – виявлення і припинення порушень та притягнення винних до відповідальності. 3. Будинок на околиці міста, який оточив «КОРД», був непомітним. 4. Активну діяльність Горбачук розпочав, як не прикро, будучи напідпитку. 5. Літак збив парашут. 6. Керівництво позитивно характеризує СБУ.

Тема 2

КООРДИНАЦІЯ ПРИСУДКА З ПІДМЕТОМ

2.1. Координація присудка з простим підметом

Простий підмет найчастіше виражається іменником у Н. в. однини чи множини. З простим підметом присудок координується граматично, тобто узгоджується з ним у числі, а в минулому часі та умовному способі ще й у роді.

Необхідно звернути увагу на окремі випадки, в яких найчастіше трапляються помилки під час узгодження присудка з підметом:

1. Випадки логічної координації (за змістом); зокрема, коли при підметі є кілька означень, що вказують на різні предмети, а підмет стоїть в однині, то в цьому разі присудок має форму множини:

Напр.: Кримінальний та цивільний кодекс були прийняті за останній рік.

2. З підметами, вираженими словами **людина, особа, постать** тощо присудок координується граматично:

Напр.: Особа чоловіка не встановлена.

3. Якщо підмет – займенник **хто**, то присудок – у чоловічому роді:

Напр.: Хто знайшов загублений документ?

4. Якщо при іменникові – загальній назві є власна назва, то присудок координується з підметом – загальною назвою:

Напр.: Газета «Юрист» надрукувала звіт про роботу кафедри.

5. Якщо при загальному іменнику є географічна назва, то присудок узгоджується з підметом – загальним іменником:

Напр.: Село Вережиця стало місцем розташування Навчально-тренувального центру курсантів.

6. Якщо при простому підметі є відокремлені додатки, то вони не впливають на форму присудка:

Напр.: Ніхто, навіть родина, не знав про його місце-перебування.

7. При підметі, вираженому іменником спільного роду, форма присудка зумовлюється ще й статтю особи:

Напр.: Сирота скиталася по людях, або сирота скитався по людях.

8. Якщо поєднуються два загальні іменники прикладкового типу, на зразок: плащ-палатка, кафе-ресторан, ліжко-диван, то підметом слід вважати те слово, яке виражає ширше поняття:

Напр.: Плащ-палатка став нам у нагоді.

9. При підметах, виражених невідмінюваними іншомовними іменниками чи аббревіатурами, присудок має таку форму, якої вимагає рід та число іменника:

– при підметах – назвах предметів присудок стоїть у середньому роді:

Напр.: Журі присудило. Таксі під'їхало.

– при підметах – назвах тварин присудок має форму чоловічого роду:

Напр.: Поні красивий. Колібри прилетів.

– при підметах – назвах осіб форма присудка залежить від статі, позначеної підметом:

Напр.: Леді запізнилася.

– при підметах – географічних назвах форма присудка зумовлена родовим поняттям цієї назви:

Напр.: Miccicini (ріка) вийшла з берегів. Miccicini (штат) обрав нового губернатора.

– при підметах – аббревіатурах форма присудка залежить від основного слова скороченої назви:

Напр.: НРУ (Народний рух України) ухвалив нову програму своєї партії.

2.2. Координація присудка зі складеним підметом

1. Є низка випадків, коли присудок координує зі складним підметом у формі однини і множини:

Напр.: Потерпілий з сусідом перебував удома.

Потерпілий з сусідом перебували вдома.

2. Присудок має форму однини, якщо:

– Якщо числівник у складі підмета вказує на неточну, приблизну кількість. У минулому часі присудок – у середньому роді:

Напр.: Чимало правників закінчило наш університет.

– Якщо числова частина виражена іменником (ряд, низка, частина, більшість, меншість, юрба тощо). У минулому часі присудок узгоджується з родом іменника, що виражає числову частину:

Напр.: Частина ув'язнених була звільнена за амністією.

– Якщо підмет має складений числівник, що закінчується на одиницю, то присудок ставиться у формі однини:

Напр.: Двадцять один курсант додатково навчається на курсах іноземних мов.

3. Якщо підмет має у своєму складі кількісний числівник, що вказує на точну кількість, то присудок ставиться у формі множини:

Напр.: Двадцять три курсанти взяли участь у змаганнях зі стрільби.

! Однак препозиція присудка дає підстави для вживання форми однини:

Напр.: Минуло двадцять три роки.

2.3. Координація присудка з однорідними підметами

З однорідними підметами присудок також може вживатися й у формі однини, й у формі множини. Вибір форми залежить від місця присудка стосовно підмета, а також граматичного характеру слів, що виконують функцію підмета:

Напр.: Ігор, Богдан і ще двійко їх друзів заявилися до нього додому.

Якщо біля однорідних присудків є слово кожний, то присудок має форму однини:

Напр.: Кожний курсант, студент брав участь у змаганнях.

Найбільше помилок виникає при координації присудка з однорідними підметами, що з'єднані розділовим сполучником. При однорідних підметах у формі однини, поєднаних розділовими сполучниками, присудки вживаються в однині й координуються з найближчим однорідним підметом у числі (в минулому часі – і в роді), наприклад: Чи то сором, чи то гнів опанував його.

Якщо однорідні підмети мають різні форми числа, то присудок вживається в тій формі (в однині чи множині), яку має найближчий підмет, наприклад:

Напр.: Конституція чи інші закони регулюють правові відносини.

Запитання для самоперевірки

1. Розкажіть про особливості узгодження присудка з простим підметом.
2. В однині чи множині узгоджується присудок зі складеним підметом?
3. Наведіть власні приклади, в яких складений підмет зі словами «більшість», «меншість».
4. Як координується присудок з однорідними підметами, поєднаними різними типами сполучників (єднальними, протиставними, розділовими)?

Практична частина

Завдання 1. Виправте помилки у реченнях.

1. Українська й польська поліція зустрілася на форумі.
2. Внутрішня й зовнішня політики держави значно розвинулись за останній рік.
3. Українська й білоруська мова була найбільш занедбана зі слов'янських мов.
4. Голова оголосила збори закритими.
5. 2 червня вантажівка Краз-256, що належить нафтопроводу «Дружба», зіткнувся з автомобілем ВАЗ-2107, який рухався у зустрічному напрямку.
6. Багато хто зі знайомих обминають його.
7. Окунь була перша риба, яку я спіймав того дня.
8. Тисяча літаків злетіли в повітря.
9. Максимчук була чесна людина.
10. Більшість студентів добре склали іспит.
11. Купа людей вийшли з лісу.

Завдання 2. Поставте присудок у правильній формі.

1. Слідчий Петренко М. Л. (передати) справу в суд.
2. Місто Київ радо (вітати) учасників змагань.
3. «Експрес» (повідомити) нові факти розслідування.
4. УРП (провести) позачерговий з'їзд.
5. Газета «Високий замок» (оголосити) передплату.
6. «Юрист» (виходити) двічі на тиждень.
7. Хто вас про це (повідомити)?
8. Ніхто, крім організаторів, (не знати) про мету завдання.

9. Це (бути) сміливим кроком.
10. Зникла безвісти особа (бути знайдений).
11. Перша хата, яку я побачив, (бути) шпиталь.
12. Яковчук і його найближчі родичі (скоїти) страшний злочин.
13. Я з батьком часто (їздити) до тітки в Карпати.

Завдання 3. Напишіть правильні варіанти речень.

1. Понад 2 000 чоловік брали участь у масових безладдях.
2. Частина студентів, які успішно склали іспити, поїхали додому.
3. Більшість рішень були прийняті миттєво.
4. Я з гуртком однодумців створили товариство.
5. Ряд підприємств простоюють.
6. Частина депутатів, а також представники незалежних профспілок виступила проти нового законопроекту.
7. У цьому містечку мешкають чимало родичів письменниці.
8. НБУ провело грошову реформу.

Завдання 4. Правильно скоординуйте присудок з одиницями підметами.

1. Дізнавач або слідчий проведуть опитування свідків.
2. Україна або інша європейська держава можуть виступити з миротворчою місією.
3. Футбольні змагання чи спортивне свято повинне проходити під постійним контролем поліції.
4. Кожний курсант, студент повинні працювати під час самопідготовки.
5. Речовий доказ, а не заява свідка стала вирішальною у цій справі.
6. З квартири лунали спів, музика, а згодом биття посуду й сварка.
7. Слідчий органів внутрішніх справ чи слідчий прокуратури можуть порушити кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого відповідною статтею кримінального кодексу України.
8. Кожна заява, повідомлення про злочин повинні бути розглянуті керівником територіального підрозділу внутрішніх справ упродовж 3 діб.

Завдання 5. Скажіть, чи є порушення норми координації підмета з присудком у наведених реченнях?

1. НБУ повідомило про прийняття Постанови за № 118.
2. Підприємство, а це три договірних підприємства зокрема, не сплатили ПДВ на суму 2 млн 713 тис. грн.
3. Ті, хто перевиконають плани, будуть відзначені у святковому наказі.
4. У поле зору підлітків потрапила сільська кафе-їдальня.
5. Восьмеро бійців «КОРДу» вступило у нерівний бій із вимагачами.
6. Більшість голосували проти продовження повноважень голови спілки.
7. Під час обшуку вилучений пістолет невстановленого зразка й обріз.
8. Кожний працівник правоохоронних органів і кожний громадянин не повинні бути байдужими до проблем підлітків.

Тема 3

КЕРУВАННЯ

У сучасній українській мови виділяють такі форми синтаксичного зв'язку: керування, узгодження, прилягання. Специфіка будь-якої мови найвиразніше виявляється у побудові словосполучень, особливо з підрядним зв'язком керування. Наприклад: *дякую Вам, згідно з наказом.*

Керування – це такий тип підрядного зв'язку між словами, при якому головне слово вимагає від залежного певної відмінкової форми із прийменником чи без нього. Наприклад: *навчати* (чого? – Р. в.) *рідної мови*; *повідомити* (кого? що? – З. в.) *батьків, керівництво*.

Головним словом у словосполученнях із зв'язком керування може бути дієслово (*писати резолюцію*), іменник (*укладання договору*), прикметник (*задоволений роботою*), прислівник (*наодинці з природою*).

Залежним є слово, форма якого зумовлена не лише вимогами заданого змісту, але і головним словом. Оскільки керування за своєю природою є лексико-граматичним зв'язком, то, щоб визначити форму залежного слова, необхідно знати лексико-граматичне значення головного слова (Порівняйте: *займатись перекладом* (О. в.), *але робити переклад* (З. в.). Зі зміною форми головного слова залежне залишається незмінним: складати акт, складатиму акт. Залежним словом буває іменник, рідше займенник або інша змінна частина мови у ролі іменника. Керування може бути прийменниковим або безприйменниковим: *виконувати наказ, робота над документом*.

Як відомо, документи вимагають точності, максимальної стислості в передачі інформації. Будь-які помилки порушують не тільки граматичну будову словосполучень або речень, але й призводять до порушення змісту тексту. Особливо треба бути уважними до вибору дієслів, що можуть керувати різними відмінками.

Помилки, пов'язані з керуванням, виникають через те, що мовці вживають залежне слово в іншому відмінку, зазвичай, на кшталт російської мови. Водночас керування має

національну специфіку, оскільки в інших мовах можуть бути цілком інші конструкції. Є суттєві відмінності керування в українській і російських мовах, зокрема:

українська

вибачати (кому? – Д. в.)
вибачте мені
навчатися (чого? – Р. в.)
навчатися мови
дякувати (кому? – Д. в.)
дякую вам
зраджувати (кого, що? – З. в.)
зраджувати Батьківщину
хворіти (на що? – З. в.)
хворіти на грип

російська

извинять (кого? – Р. в.)
извините меня
учиться (чому? – Д. в.)
учиться языку
благодарить (кого? – Р. в.)
благодарю вас
изменяет (кому? – Д. в.)
изменит Родине
болеть (чем? – Д. в.)
болеть гриппом.

Деяким дієсловам властиве подвійне керування: і при-
йменникове, і безприйменникове (синонімні конструкції):
доповідна прокуророві – *доповідна для прокурора; купив тобі –*
купив для тебе.

Слід запам'ятати, що в українській мові однокореневі
слова часто керують різними відмінками, наприклад:

сповнений (чим? і чого?), але: *наповнений, переповнений,*
виповнений (чим?);

торкатися (чого?) і *доторкатися* (до чого?);

дорівнювати (чому?) і *рівнятися* (на кого?);

оплачувати (що?) і *платити* (за що?)

Неоднакових відмінків вимагають після себе деякі сино-
німні слова:

характерний (для кого?) – *притаманний* (кому?) – *власти-*
вий (кому?);

опановувати (що?) – *оволодівати* (чим?);

знущатися, глумитися, глузувати (з кого?) але: *збиткува-*
ти (над чим?).

Для частини слів української мови притаманне варіантне
керування. Воно виявляється в тому, що при одному стрижне-
вому слові вжито дві або більше різні керовані форми в одно-
му і тому самому значенні. Наприклад: повний (чого? чим?),
дорогий (кому? для кого?), сповнений (чого? і чим?), вибача-
ти кому? (Д. в.), за що? (Зн. в.); вчитися чого? (Р. в.), говорити
про що? (Зн. в.).

Запитання для самоперевірки

1. Які форми зв'язку виділяють у сучасній українській мові?
2. Доповніть речення: «Керування – це...»
3. Доведіть, що керування має національну специфіку.
4. У яких випадках маємо порушення норм керування?
5. Як Ви розумієте варіантне керування?
6. Які труднощі виникають при вживанні словосполучень у текстах?

Практична частина

Завдання 1. Напишіть правильні варіанти словосполучень і речень.

1. Я їх вже давно пробачив.
2. Протокол прочитаний і підписаний мною.
3. Поліція вжила всі можливі заходи по затриманню правопорушника.
4. Він добре говорить на російській мові.
5. Гість подякував всіх за гостинну зустріч.
6. Їхні дії завдали шкоду державному майну.
7. Він постійно зраджував дружину.
8. Приятелі часто насміхалися над ним.
9. Вчитель не лише навчав нас науки – він навчав нас добру.
10. Іван одружився на Оксані, з якою знайомий ще зі школи.
11. Він опанував складних університетських наук.
12. Іра вже повідомила батькові про це.
13. Під час епідемії він таки захворів грипом.
14. Він шукав хату приятеля, та не знайшов її.
15. Осінь дощами й туманами багата.

Завдання 2. Перекладіть на українську мову словосполучення; зверніть увагу на відтворення прийменників *по* та *при* в українській мові.

Идти по берегу; передать по электронной почте; знать по слухам; по произведениям И. Франко; всё идёт по плану; он давно не работает по специальности; этот стул сделан по заказу; обратиться по вопросу; по мере повышения заработной платы; комиссия по изучению состояния дел; это случилось по недоразумению; он принял нужные меры по отношению к знакомому; по следующий вторник включительно; принять решение по рассмотрению дела;

Комиссия при президенте; при рассмотрении вопроса не учитывались некоторые факты; при осмотре места происшествия; при условии содействия; при увеличении одного показателя улучшается другой; при исследовании не следует полагаться на случай; при решении вопроса использованы новые методы; при детальном изучении дела необходимо обратиться к опыту предшественников; при входе доска объявлений; при достижении определённого возраста.

Согласно решению, согласно Конституции Украины, действия согласно требованиям нормативных документов.

Завдання 3. Виправте помилки у реченнях.

1. Доповідь – по суті критика практично всіх товариств та нерозуміння їхніх завдань.
2. Ірина відіслала свою заявку про бажання взяти участь у конкурсі за вказаною адресою.
3. Вже давно навчають іноземній мові по методах спец служб.
4. При теплій погоді нести службу легше.
5. Це мені ніхто не повідомив.
6. І хороший професіонал не справиться з бандою, навіть і з напарником.
7. Саме такі цифри називалися на колегії по підбиттю підсумків в обласній прокуратурі.
8. Державна інспекція проводила своєрідний зріз знань студентів з фундаментальних дисциплін серед навчальних закладів різних регіонів.
9. З п'ятниці по неділю – дні підвищеної аварійності на шляхах і побутового травматизму.
10. Підтвердженням цьому – чимало показань свідків.
11. Хто завдав цей удар, поки що не встановлено.
12. Завдяки добрій підготовки наших правоохоронців процент правопорушень постійно зменшується.

Завдання 4. Уведіть у речення подані конструкції. Запам'ятайте словосполучення і надалі уникайте помилок.

1. Завдати удару. 2. Нанести непоправної шкоди. 3. Дякувати (комусь). 4. Додержуватися законодавчих норм. 5. Знущати-ся з молодших. 6. Нехтувати Конституцією. 7. Опанувати знання. 8. Оволодіти зброєю. 9. Повідомити (сповістити) родичів. 10. Ззнати катастрофи. 11. Зарадити ситуації.

Тема 4

ПОЄДНАННЯ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ. ТИПОВІ ПОМИЛКИ В ПОБУДОВІ РЯДУ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

У мовленні правоохоронців часто виникає потреба в описі фактів або явищ із переліком їх особливостей чи обставин. Характеристика особи чи предмета, побудована на якійсь одній підставі, дає змогу деталізувати опис, конкретизувати дії. Такі слова у реченні виконують функцію однорідних членів. Наприклад: *Права і свободи людини, їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави.*

Однорідні члени речення – це члени речення, які виконують однакову синтаксичну функцію, мають здебільшого те саме морфологічне вираження і пояснюють одне слово в реченні.

Найсуттєвіша ознака однорідних членів у граматичному відношенні – їхня функціональна рівноправність. Однак ця автономність відносна, доволіно міняти місцями однорідні члени речення усе ж таки не варто, тому що деколи від цього може змінитися зміст.

Основні вимоги до побудови однорідного ряду перебувають в одній площині з вимогами до логічності викладу, адже порушення у семантиці чи структурі всього ряду призведе до нелогічності в тексті.

Правила побудови рядів однорідних членів речення:

1. Перелік ознак, явищ або фактів повинен бути здійснений на якійсь одній підставі (за віком, фізичними даними, метою тощо).

2. Не можуть бути поєднані як однорідні члени видові та родові поняття: маузер, пістолет, зброя; солдати, лейтенанти, військові...

3. Обов'язкове підпорядкування однорідних членів узагальнювальному слову: Змагання відбулося з таких видів спорту: стрільби з лука, бігу на 100 метрів, плавання.

4. Якщо ряд однорідних членів логічно вичерпаний, то в кінці ряду перед останнім словом повинен стояти сполучник.

Наприклад: зі складу викрадені: автомати – 2 (два), набої – 13 (тринадцять), взуття – 3 (три) пари чобіт і наплічники – 3 (три) штуки.

5. Якщо ряд однорідних членів з певних причин не завершений, то нормативним є відсутність сполучника: Як встановило слідство, вони займалися злочинним промислом у багатьох містах України: Луцьку, Одесі, Києві, Севастополі.

Неправильне поєднання однорідних членів речення призводить не лише до синтаксично-стилістичних помилок, а й до порушення логіки викладу.

Необхідно пам'ятати, що **не можна поєднувати як однорідні члени речення:**

- видові та родові поняття, наприклад:

Молодь та студенти брали участь у концерті.

- логічно неоднорідні предмети:

На місце події прибули слідчий, кінолог та собака.

- інфінітиви та іменники:

Обов'язок курсанта – добре вчитись і сумлінна праця.

- дієслова, що керують різними відмінками (якщо є спільний додаток):

Я люблю і горджуся своїми батьками.

- різні синтаксичні елементи:

Правоохоронців цікавили і валютні операції, і кому видавали кредити.

- конкретні та абстрактні іменники:

Злочинець – чоловік з гострим розумом і великим магазином.

Правильна побудова однорідних рядів забезпечує чіткість і логічність висловленої думки. У діловій сфері однорідні ряди наявні в багатьох ділових паперах (характеристиці, резюме, наказі, рекламному оголошенні тощо). У науковому стилі цей вид ускладнення структури простого речення потребує ще більшої уваги.

Запитання для самоперевірки

1. Які члени речення називаються однорідними?
2. Назвіть правила побудови однорідних рядів.
3. Перелічіть правила вживання прийменників при однорідних членах речення.

4. Які особливості вживання сполучників між однорідними членами?
5. Проаналізуйте типові помилки, пов'язані з використанням однорідних членів речення.

Практична частина

Завдання 1. Виявіть помилки у поданих реченнях, проаналізуйте їх.

1. Мешканці вимагали ліквідації неполадок і ремонту.
2. Останні слова прозвучали не як прохання, а й наказ.
3. У змаганнях брали участь стрільці, бігуни, спритні.
4. Науковець з великою зацікавленістю ознайомлювався і вивчав архівні матеріали.
5. За наявності ознак злочину треба: порушити кримінальну справу, провести слідство, встановити особу, яка скоїла злочин, передати справу слідчому через _____.
6. Роман чекав ранку і коли всі прокинуться.
7. У святкуванні ювілею письменника брали участь учні й молодь.
8. Під час чергування затримали двох чоловіків і двоє дверей.
9. Затриманий громадянин К. був сорокарічного віку і напідпитку прокурора після виконання невідкладних слідчих дій.
10. Бібліотека університету передплачує газети, журнали, періодику.

Завдання 2. Виправте помилки у реченнях.

1. Затриманий тривалий час вживав заспокійливі засоби: у нього виявлено вату, папір з характерним запахом та інші леткі речовини.
2. Автомобіль розділяється на три зони пошуку: передня, задня частина, салон.
3. У Мельника не було друзів, які могли б постійно підтримувати та йти разом з ним.
4. Завдання поліції – розкриття злочинів і попереджувати їх.
5. Про цей випадок знали, бачили і чули ще кілька однокурсників.
6. Ми зібралися поговорити і щоб вирішити проблему.

Завдання 3. Знайдіть помилки у реченнях.

1. Громадяни тепер не можуть отримати ні грошей, ні повернути товари.
2. Фінансові справи фірми йдуть задовільно, комерційні поїздки також.
3. Споживач має право вимагати письмову інформацію виробника українською мовою про товари, а також документи, що засвідчують якість, і обов'язково зберігати чек.
4. 10 червня о 22.30 на вул. Любінській було затримано автомобіль «Фольксваген» під керуванням 30-річного М. та його пасажира, які перевозили товар без відповідних документів.
5. Кандидат в народні депутати заявив, що хоче конкретно щось зробити в законодавстві, оподаткуванні, інформаційному просторі.
6. Цей матеріал – унікальна можливість познайомитися з учасниками змагань та їхніми здобутками.
7. Фірма організовує виїзд у США на роботу, навчання, еміграцію, візит.
8. Пізніше з'ясувалося, що його водили на очну ставку з Мельником та додатковий допит.
9. Такі люди важко визнають не тільки свою вину, а й саму крадіжку.
10. Пасажир зобов'язаний пред'явити посвідчення на вимогу контролера або водію.
11. Він любив і пишався своєю посадою.
12. Вони не лише молоді, активні, а й займаються політикою.

Завдання 4. Напишіть правильно речення.

1. Курсантів тренують фізично, навчають стріляти і рукопашному бою.
2. У Львові він перебував у відрядженні із завданням перевірити депутатські запити і участі в розслідуванні цих кримінальних справ та слідчих діях не брав.
3. У змаганнях брала участь команда з 30 чоловік: 10 викладачів, 10 жінок і студенти.
4. Люди не мають елементарних правових знань, їм про це ніхто не говорить, не підказує.
5. Усі дії співробітників СІЗО сприймав як протизаконні, що викликало почуття приниження власної гідності, протесту.

6. У наступному році будуть зменшені податки з чинних 90% до 45%, створення сприятливих умов для зовнішнього та внутрішнього інвестування.
7. Сьогодні супутники служать для встановлення дешевого і якісного телефонного зв'язку, телебачення і передачі даних.
8. У додатку до Закону про засоби масової інформації є положення, яке викликає безліч питань не лише перед представниками ЗМІ, а й їхніми фінансовими партнерами чи інвесторами.
9. Зараз перед правоохоронними органами, працівниками лікарні, та й взагалі мешканцями Львова стоять нові завдання, які треба вирішувати.
10. Про історію створення інституту, а також теперішні здобутки розповідає експозиція музею.

Завдання 5. Проаналізуйте використання сполучників і прийменників при однорідних членах речення.

1. Уже в перші години вчинення замаху до слідства були залучені і правоохоронні органи, і правники прокуратури, і працівники СБУ.
2. Під час обшуку були вилучені гроші та цінності, ділові папери з банку та особисті боргові зобов'язання.
3. Особу, якій заподіяно майнову шкоду і яка пред'явила вимогу про відшкодування збитків, слід визнавати одночасно потерпілою і цивільним позивачем та забезпечити їй усі передбачені законом права.
4. Власник звільняється від відшкодування шкоди, якщо доведе, що шкода не тільки не заподіяна з його вини, а й не є причиною моральної шкоди.
5. І вчора, і сьогодні можна було одержати дозвіл на володіння холодною зброєю.
6. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.
7. Пошуки вели у будинках, кінотеатрах, кафе, барах.
8. Конфлікт розглядатимуть у товариському суді або у трудовому арбітражі.
9. Ця стаття передбачає покарання за порушення тиші на вулиці, у житлових будинках та інших громадських місцях.

Завдання 6. Виправте речення і назвіть характер порушень норми.

1. Його мета була така: викрадення автомобіля, переїхати кордон, влаштування на роботу, заняття злочинним промислом. 2. Ми слухали лекції з таких дисциплін: історія, соціологія, теорії і практики. 3. Багато мешканців упорядкували свої будинки, стежать за порядком на подвір'ях, фруктових садах. 4. Виступи працівників правоохоронних органів доцільно практикувати з профілактичною метою на підприємствах, нічних клубах, дискотеках, школах. 5. Громадянин Марко С. організував і керував групою неповнолітніх викрадачів велосипедів. 6. У вчиненні розбою взяли участь хлопці та дівчата віком 18–20 років, підлітки і молодь. 7. Поліція повинна наказувати не тільки правопорушників, карати зло, а й вести профілактичну роботу серед населення.

Тема 5

УЖИВАННЯ ДІЄПРИСЛІВНИКОВОГО ЗВОРОТУ

Дієприслівникові конструкції дуже поширені в діловому тексті, однак у реченнях з дієприслівниковими конструкціями часто трапляються помилки.

! Щоб уникнути помилок, необхідно пам'ятати, що дієприслівниковий зворот у реченні завжди стосується головного діяча – підмета, виконує другорядну дію щодо основної, вираженої присудком.

Не можна вживати дієприслівниковий зворот у таких випадках:

1. У безособових реченнях:

Непр.: *Закінчивши слідство, справу було передано в суд.*

Прав.: *Закінчивши слідство, слідчий передав справу в суд.*

2. У пасивних конструкціях:

Непр.: *Склавши іспити, студенти були скеровані на практику в райвідділи.*

Прав.: *Склавши іспити, студенти відбули на практику у райвідділи.*

3. У реченнях, в яких головний діяч (підмет) і діяч звороту – різні.

Непр.: *Ознайомившись з матеріалами справи, вона нас зацікавила.*

Прав.: *Ознайомившись з матеріалами справи, ми зацікавилися нею.*

Запитання для самоперевірки

1. З якою метою вживають дієприслівникові звороти і що слід пам'ятати про вживання цих граматичних форм? Аргументуйте своє твердження.
2. Поясніть випадки неправильного вживання дієприслівникового звороту в реченні.
3. Пригадайте розділові знаки при дієприслівниковому звороті.

Практична частина

Завдання 1. Виявіть помилки у реченнях.

1. Скалічивши палець лівої руки, мені довелося перекласти зброю в праву руку, хоч я лівша.
2. Дійшовши до першого відділу поліції, йому повідомили про те, що сталося.
3. Знайшовши скарб, його потрібно віддати державі.
4. Повідомляючи факти злочину, Іваненкові навіть не спало на думку, що я вже тут.
5. Завершивши роботу, його відкликали на іншу ділянку.
6. Несучи увесь тягар трагедії, їй вистачає сили, щоб бути для дітей прикладом.

Завдання 2. Напишіть правильно речення.

1. Захворівши на грип, Андрієві довелося залишитися вдома.
2. Увійшовши до кімнати, там нікого не було.
3. Звільнивши заручників, його нагородили.
4. Знайшовши нову роботу, Миколі не було потрібно працювати увечері.
5. Застосовуючи нові методи роботи, помилок у роботі не буде.
6. Повернувшись додому, у мене знову з'явився настрій.

Завдання 3. Спростіть подані речення, записуючи підрядні частини дієприкметниковими або дієприслівниковими зворотами.

1. Коли я вивчив запропонований вами проект контракту, я вирішив погодитись на ваші умови.
2. Коли розглянули пропозиції на засіданні дирекції, ми визнали їх влучними і суттєвими.
3. У разі, коли всі забезпечені за нормою, житло, яке залишилося, передається тим, хто має право на додаткову житлову площу.
4. Право користування послугами «Львівміськдовідки» має «Абонент», який зобов'язаний в жодному випадку не допускати сторонніх осіб користуватися послугами «Львівміськдовідки».

Тема 6

ПОРУШЕННЯ НОРМИ ПІД ЧАС ПОБУДОВИ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ

Складні речення вживаються у різних жанрах функціональних стилів. Однак частотність їх використання в усному і писемному мовленні неоднакова. Так, у розмовному мовленні виникає потреба послуговуватися простим реченням ускладненого типу, оскільки прості конструкції легко формуються і легше сприймаються. У писемному мовленні, де виникає потреба передавати складніші думки через причинно-наслідкові зв'язки, належну аргументацію, доречними є складні конструкції: складносурядні, складнопідрядні, безсполучникові, складні речення змішаного типу.

Складнопідрядні речення є найуживанішими в книжковому мовленні: у науковому, офіційно-діловому та публіцистичному стилях. Щоправда, офіційно-ділове мовлення менше, ніж наукове, вдається до складнопідрядних речень. В офіційно-діловому стилі найуживаніші складнопідрядні речення, за допомогою яких передаються розмаїті зв'язки і відношення.

Напр.: *Особа вважається невинною у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку.*

При побудові складних речень треба дотримуватися таких правил:

а) означальні підрядні речення ставити поряд з тим іменником, до якого вони належать;

б) додаткові підрядні слід вживати поряд із присудком;

в) обставинні речення умови, мети й причини розміщують перед головним або після нього залежно від призначення: якщо треба наголосити обставини дії, тоді підрядне речення ставлять попереду, а якщо ж воно пояснює, посилює головну думку, то його можна поставити після головного речення.

! Потрібно пам'ятати, що надскладність структури речення заважає правильному розумінню тексту: *Крім відсутності можливості до вибору засобів захисту, слід враховувати і те,*

що особа, яка посягає, може бути сильнішою фізично, або використати фактор раптовості й інші обставини, які сприяють реалізації злочинних намірів, і вогнепальна зброя може бути використана проти особи, яка озброєна холодною зброєю.

У складних реченнях порушення норми найчастіше виникає через помилкове вживання сполучників і сполучних слів:

1. Уживання сполучників місця й часу («де» і «коли») замість сполучних слів («який», «котрий») у підрядних з'ясувальних реченнях.

Неправильно: *Лист, де були повідомлені факти злочину, зник.*

Правильно: *Лист, у якому були повідомлені факти злочину, зник.*

2. Не варто вживати у підрядних означальних реченнях, що стосуються істот сполучне слово – займенник **що** (він вживається лише з неістотами), сполучне слово – займенник **який** може стосуватися й істот, й неістот.

Неправильно: *Свідок, що першим повідомив про злочин, виявив високу громадянську свідомість.*

Правильно: *Свідок, який перший повідомив про злочин, виявив високу громадянську свідомість.*

3. Вживання сполучника **так як** (за аналогією до російського так как) замість **оскільки**.

Неправильно: *На засідання суду він не з'явився, так як не погоджувався на розлучення.*

Правильно: *На засідання суду він не з'явився, оскільки не погоджувався на розлучення.*

4. Двозначність у тлумаченні через можливість співвіднесення сполучного слова або сполучника з попередніми словами.

Неправильно: *У заяві потерпілої, яка була детально розглянута, не було нічого цікавого.*

Правильно: *У заяві, яку подала потерпіла і яку детально розглянули, не було нічого цікавого.*

Запитання для самоперевірки

1. Які типи складних речень уживають у діловому мовленні правоохоронці? Наведіть приклади.

2. Перелічіть типові помилки у вживанні складних речень.
3. У яких випадках побудови складних речень може виникнути двозначність у сприйнятті змісту?

Практична частина

Завдання 1. Виявіть помилки у реченнях.

1. Концерт, куди ми так поспішали, розпочався із запізненням.
2. Щодо засуджених, що перебувають у в'язницях, то умови їх перебування далекі від європейських стандартів.
3. Серед тих, що грали в шахи, виникла суперечка.
4. Слід привітати спортсмена, що першим прийшов до фінішу.
5. У будинку, де ніхто не живе, стали збиратися злочинні елементи.
6. Було пізно, а ніхто не спав.
7. Учора був такий сильний дощ, котрі бувають тільки на півдні.

Завдання 2. Виправте помилки у реченнях.

1. На рахунок, де були зібрані гроші для потерпілих, надійшла нова допомога.
2. Поліцейські затримали підлітків, що влаштували масові безчинства.
3. Він не з'явився в суд, так як злякався.
4. Слідчі вивчили документи, де йдеться про фінансову діяльність фірми.
5. Це сталося, як закінчився концерт.
6. Івану здалося, що нібито його переслідують.
7. Двоє затриманих, кому немає ще вісімнадцяти років, засуджені умовно.
8. На святковому концерті, де виступали діти, були присутні батьки.
9. Усі школярі вже повернулись із занять, які вчилися у другу зміну.

Завдання 3. Виправте речення, поясніть помилки.

1. Вказівка на випадки, коли застосування зброї допускається без попередження, дає змогу працівникові поліції ефективно виконувати свої службові обов'язки.

2. Нам доводиться здійснювати затримання осіб, що вчиняють злочини, фактично без застосування фізичної сили.
3. Ситуація, яка склалася у с. Цунів, коли дільничний інспектор поліції Бойчук С. намагався затримати мешканця цього села, що був нетверезий і так як не зважав на попередження, то довелося застосувати силу.
4. Проти того підприємця, що порушив закон за даними СБУ, треба щоб порушили кримінальну справу.
5. Обманути охоронців кордону намагався мешканець Закарпаття, який на власному «мерседесі», який мав причеп, повертався з Угорщини додому.
6. Аби заплутати сліди слідства, він готував нове алібі.
7. Завжди треба дати можливість особі, котра посягає на щось або котру затримують, скористатися їх правом, котре їм належить.

Завдання 4. Перебудуйте прості речення так, щоб вони стали складними. Поясніть розділові знаки, визначте тип складнопідрядного речення.

1. Незважаючи на гостру критику опонентів, промовцю вдалося переконати слухачів у правильності своєї теорії.
2. Адресований керівнику документ даної або вищої організації містить детальний виклад будь-якого питання з висновками і пропозиціями.
3. Дослідник за покликанням, автор навів у статті мало-відомі, цікаві факти з давньої історії.
4. Із зменшенням грошової маси зростає вартість грошей.
5. Відсоткові ставки зростають, а позики зростають.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Завдання-тест 1. Вкажіть потрібний рядок відповіді

Тест 1. Яке з речень правильно побудоване щодо порядку слів.

- А. Першою на місце пригоди прибула пожежна команда.
- Б. Команда має досвід у цій сфері діяльності.
- В. Потонуло у зелені Сочі.

Тест 2. У якому реченні правильно узгоджено присудок з підметом.

- А. ДАІ провело рейд на дорогах міста.
- Б. ЛАЗ налагодив випуск нових автобусів.
- В. Місто Львів особливо гарний сьогодні.

Тест 3. У якому реченні порушено граматичний зв'язок між словами?

- А. Будівництво нового ТЕС призупинився.
- Б. Внутрішня і зовнішня політика кардинально змінилися.
- В. Міссурі розлила свої води.

Тест 4. Яку з поданих у варіантах відповідей форму дієслова-присудка потрібно вжити в реченні замість крапок?

- Переважна більшість учнів нашого класу ... в університетах.
- А) вчаться
 - Б) вчиться
 - В) обидві можливі

Тест 5. У якому рядку є правильно побудовані словосполучення?

- А. Тримати в руці, дивитися крізь пальці, зошит з математики, дотримувати слова.
- Б. Червоний від хвилювання, біла тюль, йти по воду, говорити по-українському.
- В. Минулого тижня, на минулому тижні, смачне салямі, цікаве інтерв'ю.

Тест 6. У якому рядку подане правильне речення?

- А. Більшість депутатів голосувала проти.
- Б. Більшість депутатів голосували проти.
- В. Більшість депутатів голосувало проти.

Тест 7. У якому рядку подане правильне речення?

- А. Я з братом їздив до Києва.
- Б. Я з братом їздили до Києва.
- В. Ми з братом їздили до Києва.

Тест 8. У якому рядку правильно узгоджений присудок із підметом?

- А. Конферансьє оголосила наступний номер концерту.
- Б. Конферансьє оголосив наступний номер концерту.
- В. Конферансьє оголосило наступний номер концерту.

Тест 9. Зазначте правильно збудоване речення.

- А. УРП схвалив рішення уряду.
- Б. УРП схвалило рішення уряду.
- В. УРП схвалила рішення уряду.

Тест 10. У якому рядку правильно поданий варіант координації присудка з підметом?

- А. Перша риба, яку я впіймав сьогодні, був окунь.
- Б. Перша риба, яку я впіймав сьогодні, була окунь.

Тест 11. У якому рядку подане правильне речення?

- А. Курсанти відзначилися на змаганнях по стрільбі.
- Б. Курсанти відзначилися на змаганнях зі стрільби.
- В. Курсанти відзначилися на змаганнях у стрільбі.

Тест 12. У якому рядку подане правильне речення?

- А. Курсанти дякували ректора за відзнаку.
- Б. Курсанти дякували ректорові за відзнаку.

Тест 13. У якому рядку подане правильне речення?

- А. Виступи стосувалися до всіх присутніх у залі.
- Б. Виступи стосувалися всіх присутніх у залі.

Тест 14. У якому рядку подане правильне речення?

- А. Юристи вирішили оволодівати знання.
- Б. Юристи вирішили оволодівати знаннями.

Тест 15. У якому рядку подане неправильне речення?

- А. Натхненний славою, Мирон гордо йшов вулицею.
- Б. Натхненний славою, Мирон гордо йшов по вулиці.

Тест 16. Яке з речень правильно побудоване щодо порядку слів.

- А. Посилено займається наша група фізичною підготовкою.
- Б. Звернути увагу суддів на помешкання.
- В. Частина молоді охоче їде на навчання за кордон.

Тест 17. У якому реченні правильно узгоджено присудок з підметом.

- А. Адвокат детально ознайомилась зі справою цієї дитини.
- Б. Факти засвідчують, що УПА воювала за волю України.
- В. Чимало студентів склали іспит на відмінно.

Тест 18. У якому реченні порушено граматичний зв'язок між словами?

- А. Швейне ПТУ оголосило набір учнів.
- Б. ООН обговорив проблеми міжнародної співпраці.
- В. Пропущені заняття відпрацьовані.

Тест 19. Яку з поданих у варіантах відповідей форму дієслова-присудка потрібно вжити в реченні замість крапок?

Чимало хлопців і дівчат... спортом.

- А) займаються Б) займається В) обидві форми

Тест 20. У якому рядку є неправильно побудовані словосполучення?

А. Печиво до чаю, сонячне Баку, старовинна Умань, зайти у справах.

Б. Летіти на крилах, не побачив вистави, не вірить нікому, старший від брата.

В. Приємний на вигляд, далекий Сибір, тепле кашне, в новому пальто.

Тест 21. У котрому рядку подане правильне речення?

- А. Ряд інститутів вже закінчує набір на навчання.
- Б. Ряд інститутів вже закінчують набір на навчання.
- В. Багато питань на зборах не були вирішені.

Тест 22. У якому рядку подане правильне речення?

- А. Лікар та медсестра чергували біля пораненого.

- Б. Лікар з медсестрою чергували біля пораненого.
- В. Біля пораненого чергував лікар та медсестра.

Тест 23. У якому рядку правильно узгоджений присудок із підметом?

- А. Мельник або Петренко підготують доповідь.
- Б. Мельник або Петренко підготує доповідь.
- В. Кілька днів будуть відведені на прибирання території.

Тест 24. Зазначте правильно побудоване речення.

- А. Касирка видала гроші.
- Б. Касир видала гроші.
- В. Касир видав гроші.

Тест 25. У якому рядку правильно поданий варіант координації присудка з підметом?

- А. Ці студенти був веселий народ.
- Б. Ці студенти були веселий народ.
- В. Ці студенти були веселим народом.

Завдання-тест 2. Вкажіть потрібний рядок відповіді

Тест 1. Яке з речень неправильно побудоване щодо порядку слів.

- А. Першою на місце пригоди прибула пожежна команда.
- Б. Ця команда має досвід у цій сфері діяльності.
- В. Тбілісі потонуло у зелені.

Тест 2. У якому реченні правильно узгоджено присудок з підметом.

- А. ДАІ провело рейд на дорогах міста.
- Б. ЛАЗ налагодив випуск нових автобусів.
- В. Місто Львів особливо гарний сьогодні.

Тест 3. У якому реченні порушено граматичний зв'язок між словами?

- А. Будівництво нової ТЕС призупинилося.
- Б. Внутрішня і зовнішня політика кардинально змінилися.
- В. Міссурі розлила свої води.

Тест 4. У якому рядку є правильно побудовані словосполучення?

А. Тримати в руці, дивитися крізь пальці, зошит з математики, дотримувати слова.

Б. Червоний від хвилювання, біла тюль, йти по воду, говорити по-українському.

В. Минулого тижня, на минулому тижні, смачне салямі, цікаве інтерв'ю.

Тест 5. У якому рядку подане правильне речення?

А. На засіданні ми повинні поговорити на рахунок майбутніх планів компанії.

Б. На засіданні ми повинні поговорити щодо майбутніх планів компанії.

В. На засіданні ми повинні поговорити про майбутні плани компанії.

Г. На засіданні ми повинні поговорити на рахунок планів компанії.

Тест 6. У якому рядку подане правильне речення?

А. Багатий лісом край відомий у цілому світі.

Б. Багатий на ліс край відомий у цілому світі.

В. На збір урожаю поїхали 20 студентів.

Тест 7. У котрому рядку подане правильне речення?

А. Наслідуючи директорів, інші покинули територію заводу.

Б. Наслідуючи директора, інші покинули територію заводу.

В. Більшість депутатів голосували за закон.

Тест 8. У якому рядку подане правильне речення?

А. Науковим гуртком керує Іванів чи Петренко?

Б. Науковим гуртком керують Іванів чи Петренко?

В. Науковим гуртком керує Іванів і Петренко?

Г. Науковим гуртком керують Іванів і Петренко?

Тест 9. У якому рядку подане правильне речення?

А. Журі оголосили результати конкурсу.

Б. Журі оголосило результати конкурсу.

- В. Журі оголосила результати конкурсу.
- Г. Журі оголосив результати конкурсу

Тест 10. У якому рядку подане неправильне речення?

- А. Це було справжнім тріумфом професіоналізму.
- Б. Це був справжній тріумф професіоналізму.

Завдання-тест 3. Вкажіть потрібний рядок відповіді

Тест 1. Яке з речень неправильно побудоване щодо порядку слів.

- А. Фойє театру вражало своєю красою.
- Б. Звернути увагу суддів на помешкання.
- В. Охоче їде частина молоді на навчання за кордон.

Тест 2. Котре речення відповідає вимогам офіційно-ділового стилю:

- А. Відповідно до плану роботи буде завершено наступного тижня.
- Б. На рахунок цього я маю свою власну думку.
- В. По наказу ректора його відчислили з університету.
- Г. Моя мама на даний час тимчасово не працююча.

Тест 3. У котрому рядку подано речення з офіційно-ділового стилю:

- А. До заяви додаю такі документи.
- Б. Через народження дитини мушу взяти академіку.
- В. У старших класах я чудово вчився.
- Г. Книжку на кафедрі можна взяти під заліковку.

Тест 4. Виберіть правильне формулювання наказу:

- А. Прийняти Пилипчук Віктора Петровича старшим лаборантом.
- Б. Зачислити на посаду Пилипчука Віктора Петровича старшим лаборантом.
- В. Призначити Пилипчука Віктора Петровича на посаду старшого лаборанта.
- Г. Взяти Пилипчук Віктора Петровича на посаду старшого лаборанта.

Тест 5. Яке з речень НЕ потребує редагування:

- А. Невільно приходить на думку слідуюче.
- Б. Яким образом вам вдалося отримати цю інформацію?
- В. Мова є засобом спілкування людей.
- Г. Вони вже подолали найскладніший участок дороги.

Тест 6. У котрому рядку подане правильне речення?

- А. Наслідуючи директорів, інші покинули територію заводу.
- Б. Наслідуючи директора, інші покинули територію заводу.
- В. Більшість депутатів голосували за закон.

Тест 7. У якому рядку подане неправильне речення?

- А. Прийняття присяги була справді урочистою церемонією.
- Б. Прийняття присяги було справді урочистою церемонією.
- В. Прийняття присяги була справді урочиста церемонія.

Завдання 4. Напишіть правильно подані речення:

- 1. Від гострої болі він втратив свідомість.
- 2. Товариш/пан капітан, дозвольте доповісти.
- 3. Ці люди переважно повертаються у родини до місяця часу.
- 4. За втрату документа вас буде покарано.
- 5. Рапорт на ім'я лейтенанта Гаврилюк Івана Сергійєвича.
- 6. Висловіть свою власну точку зору по цьому питанню.
- 7. Через відмову відкрити вхідні двері будинка мною було вибито їх.
- 8. Учорашній день був у Петра важчий.
- 9. Це один із самих кращих груп на нашому курсі.

Завдання 5. Виправте помилки в реченнях:

- 1. По кримінальним справам вже давно зроблені відповідні висновки комісією з МВС.
- 2. Автомобіль поділяється на три зони пошуку: передня, задня, частини, салон.
- 3. Перекручування факт(а/у).
- 4. Виправте помилки в реченнях:
- 5. Частина курсантів бул... направлен... на конференцію.

6. У приведеному документі містяться незаперечні докази злочинної діяльності СП ще з восьмидесятих років.

7. У результаті слідчого експеримент(а/у) було виявлено.

Завдання 6. Знайдіть помилки в реченнях:

1. Машина не зупинилася, тому що водій не побачив умовного знак(а/у).

2. Батькові Василя принесли телеграму, коли його не було вдома.

3. Коли йому задавали запитання він відповідав вірно.

4. Вигляд крові ще більше завів захмелілого вбивцю, і поруч із бездиханним тілом його товариша від куль злочинця полягли його рідна тітка, тесть і теща.

5. Поет подарував друзям троянди і склав про них вірш.

6. Принісши цей документ, йому дозволили взяти інший.

7. Документи, де мова іде про діяльність спільного підприємства, вивчені слідчими.

8. Навчальний відділ зобов'язує і рекомендує командирам груп вчасно подавати стройові записки.

9. Ми зібрали врожай антонівки, що досі не бачили в селі.

Завдання 7. Виправте помилки в реченнях:

1. Вимагається складання підсумкового документа, який би відображав проведену оперативно-розшукову роботу та її результати.

2. В дві години тридцять хвилин ночі розпочали розбір по факту порушення водієм правил дорожнього руху авто-транспорт, огляд останнього у зв'язку з розшуком водія, який скоїв ДТП і зник.

3. Розглянувши матеріали кримінальної справи по обвинуваченню Васильєвої В. у вчиненні злочинів, суд постановив.

4. У приведеному документі містяться незаперечні докази злочинної діяльності СП ще з восьмидесятих років.

5. Система цього управління досконаліша нашої.

6. Він став рівнодушним до сім'ї.

7. Ці дані ми отримали з акт(а/у).

8. Сп'янівший злочинець дещо більш жвавіший, чим того потребує ситуація.

9. Умовно по дії сильнодіючі речовини можна поділити на такі: наркотики заспокоюючі, обезболюючі та снотворної дії.

Завдання 8. Відредагуйте речення:

1. Останню операцію Станіслав Андрійєвич зробив мені рік тому у Варшаві, там, де я втратив зір. Його золоті руки повернули мені його назад – і я знову бачу!

2. Кілька днів, які залишил... до кінця місяця, буд... відведєн... на прибирання території.

3. Затриманий Ільків М. І., що проживає по вул. Стуса, 5, кв. 21, не працюючий, заяву не подав.

4. Залишившись на самоті, у хлопця виникло відчуття тривоги.

5. Наше завдання вийти і завоювати міжнародний ринок збуту.

6. Закінчивши інститут, мене направили працювати слідчим.

7. Злочинець не покинув місце злочину.

8. Пізніше вогонь перекинувся на хлів сусіда Климчука, який також був знищений вогнем.

9. Караваєва було заарештовано в травні місяці, але в Кунаєва була підозра, що його противники не дадуть можливості провести в цій справі повне розслідування.

10. Пожежник отримав опіки першої ступені.

11. Новозбудований корпус був гарніший всіх у нашому комплексі.

Завдання 9. Відредагуйте речення:

1. Сп'янілий злочинець дещо жвавіший, ніж цього потребує ситуація.

2. У результаті насильницького акта злочинцем не було пошкоджено жодного життєво важливого органу.

3. Немає тут системного підходу до організації роботи по справам, по висуненню і перевірці версій.

4. Остальна маса сировини подрібленому виді була запечатана печаткою, акт був підписаний особою, у якої було вилучено речовину, при огляді необхідно перевірити зворотну сторону номерного знаку, порожнину радіатору.

5. Слідство проводила слідча Петренко О.

6. Це допомогло нам прийняти відповідні міри при затриманні злочинців.

7. Ми не склали акт про пограбування банку.

8. По кримінальним справам вже давно зроблені відповідні висновки комісією з МВС.

9. Наша директор Ольга Іванівна привчила всіх до порядку.

10. Не можна спокійно читати спогади Анни Думи-Шевчук. Читаючи цей її важкий шлях, виринають мені образи арешту і тортур.

11. У результаті насильницького акт(а/у) не було пошкоджено жодного життєво важливого орган(а/у).

12. Від'їхати від центр(а/у) міста.

13. Мати радіє, що син її виріс трудівником, коли той береться за плуг.

14. Скоївши злочин їм не вдалося довго переховуватися.

15. Лист може потрапити в чужі руки і завдасть шкоди тій людині, котрій він призначений.

16. Сестрі здалося, що нібито її переслідують (зберегти відтінок сумніву).

17. Багато добрих слів було сказано в адрес керівника.

18. Рана зажила, і на руці не залишилося від неї жодного знак(а/у).

19. Найперше питання було висвітлене більш глибоко, і тому відповідь була визнана самою кращою.

20. Ним нагромаджено за два роки чимало справ.

21. Мисливець наскочив на зайця. Той злякався.

Завдання 10. Знайдіть помилки в реченнях:

1. Пан полковник, дозвольте доповісти.

2. Розтин(а/у) труп(а/у); виклик(а/у) свідк(а/у)

3. Він добре склав іспит по діловій українській мові.

4. На місце події прибули слідчий, кінолог та собака.

5. Вивчаючи додаткові матеріали справи, у слідчого виникає нове припущення.

6. З моїх слів записано вірно, мною прочитано.

7. Повернувшись з-за кордону, йому захотілося відкрити власну фірму.

8. Кілька днів буд... відведен... на прибирання території.

9. Ідеологічного фактор(а/у).

10. Нею затримано двох підлітків.

11. Я думаю, що з тебе буде добрий помічник батькові, коли берешся за роботу.

12. Матеріальний вплив(а/у); негативного вплив(а/у); не внести проект(а/у).

13. Співбесіду провели з чотириста п'ятьдесятьма абітурієнтами.

14. Вони виконали своє завдання більш краще.

15. Старший лейтенант Сергієнко І. В. при виконанні службових обов'язків виявляв особливу пильність.

16. Записуючий у протокол має слухати уважно.

17. Документ, де зафіксовані прибутки, зник.

18. Серед злочинців є такі, котрі не стали на шлях виправлення.

19. Скоївши крадіжку, злочинців було затримано.

20. Командуючий військами відмінив наказ.

21. Віддалені від центр(а/у) круга(а/у).

22. Термін(а/у) ув'язнення ще не/встановлено.

23. Це допомогло нам прийняти відповідні міри при затриманні злочинців.

24. Винуватого схватили з поличним.

25. Моєму племіннику Андрію Олексійєвичу вдалося виграти судову справу.

26. Скоївши крадіжку, злочинців було затримано.

27. Багато добрих слів було сказано в адрес керівника.

28. Це допомогло нам прийняти відповідні міри при затриманні злочинців.

29. Мисливець наскочив на зайця. Той злякався.

Завдання 11. У котрому словосполученні залежне слово поєднане з головним зв'язком узгодження?

1. Національне почуття. 2. Його праця. 3. Створити красу. 4. Сім тижнів. 5. Подорож автомобілем. 6. Справжнє захоплення. 7. Той літак. 8. Непримиренність до зла. 9. Вплив на дитину. 10. Єдина родина. 11. Дорога над озером. 12. Друкована повість.

1. Запах моря. 2. Руками матері. 3. Орел сизий. 4. Поля України. 5. Спитати батька. 6. Розуміти всіх. 7. Дуже щасливий. 8. Перший учень. 9. Гарно співати. 10. Рідної землі. 11. Вітер зі сходу. 12. На тому березі.

Завдання 12. У котрому словосполученні залежне слово поєднане з головним зв'язком керування?

1. Зробити гарно. 2. Дужчий від мене. 3. Пам'ять про війну. 4. Весело сміятися. 5. Наша перемога. 6. Розлучати з рідними. 7. Людські серця. 8. Дорожити честю. 9. Йти вгору. 10. Чутливе серце. 11. Так несподівано. 12. Бажання вчитися.

1. Дно моря. 2. Щира усмішка. 3. Наше життя. 4. У кожній домівці. 5. Вертатися додому. 6. Слова батька. 7. Вдячний матері. 8. Високі обіцянки. 9. На п'ятому поверсі. 10. Екран телевізора. 11. Повернутися вчасно. 12. Дуже добре.

1. Подав вечеряти. 2. Недоспівана пісня. 3. Любити землю. 4. Іти назустріч. 5. Покласти на стіл. 6. Говорити натхненно. 7. Українські пісні. 8. Повертатися пізно. 9. Їзда верхи. 10. Вірний присязі. 11. Ледве помітний. 12. Цвіт калини.

Завдання 13. Визначте різновид складного речення.

1. Я сказав би, що пізнання дитиною світу починається з пізнання людини, а людина відкривається перед дитиною в образі матері, батька, учителя (Сухомлинський).

2. Час, окрім судійської, має ще й іншу особливість: він працює на того, хто працює, а слава приходить до того, кому за роботою ніколи думати про неї (Земляк).

3. Хтось колись сказав: першу половину шляху подорожній думає про те, що залишив удома, другу – що чекає його попереду (Олійник).

4. З тихим дзвоном упали тихі краплини, усе стрепенулося за вікном, і вже широкою чарівною музикою зашумів дощ, той цілющий рясний дощ, про який кажуть, що це сиплеться з неба золото (Гончар).

5. Між небом і землею пролетіли темні грудочки чирят, а в тумані обіззався деркач; здавалось, він запрошував у свої володіння гостей, раз по раз відчиняючи їм скрипучу хвіртку (Стельмах).

Завдання-тест 14. У котрому рядку є неправильно побудовані словосполучення?

1. Зубний біль, сивий маестро, маленьке поні, зимова сутінь.

2. Смачне рагу, районний загс, машинописне бюро, високий насип.

3. Рожевий фламінго, сушена тараня, синій гуаш, пахуча ваніль.

1. Концертне турне, сонячне Делі, жити в Сибіру, йти до школи.

2. Захоплюватися туризмом, гладити по голові, пливти по течії, прийняти до відома.

3. Доглядати хворого, дякувати вчителям, полювати на зайців, по моїй вині.

1. У службових справах, оцінка з мови, далі від біди, іти стежкою.

2. Проводжати до армії, довжина радіусу, повен води, дзвінки трамваїв.

3. Зупинитися біля школи, привітатися з учителем, глибокий тунель, домашній адрес.

1. Наказ по школі, розминутися з другом, народився в місті Київ, зворотня адреса.

2. Дивитися крізь пальці, боятися нежиті, дитячий шампунь, ваш підпис.

3. Військовий аташе, крихітний колібрі, гостинний Тбілісі, смачна івасі.

1. Командир екіпажу, директор банку, листок кипариса, учасник ансамбля.

2. Плоди персика, ягоди агруса, водій автобуса, ремонт акумулятора.

3. Стіни будинку, образи роману, герої памфлету, лінія сюжету.

1. Підійти до столу, ніжка стола, вийти з будинку, приміщення гаража.

2. Жителі Загреба, природа Криму, води Дністра, береги Дунаю.

3. Населення Кривого Рогу, вершина Ельбрусу, результати аналізу, зміст альманаху.

1. Дорога бабусю, шановний лікаре, милий друже, високоповажаний ректоре.

2. Нова магістраль, знайома листоноша, не підняли якоря, наша директор.

3. Солодке ситро, нове авто, красиве сопрано, кмітливий шимпанзе.

1. Два пера, три трактора, п'ять човнів, сім сторінок.
2. Миліший від усіх, старший мене, ближче до центру, найвища оцінка.
3. Ходити по хаті, їхати полем, ідуть по двоє, їдуть утрюх.

1. Випив чаю, не зустрів друга, розбитий паралічом, висить на стіні.

2. Їздити машиною, плавати по морю, пише українською мовою, чорний туш.

3. Розмовляє на англійській мові, звільнитися з роботи, високий на зріст, цікаве турне.

1. Шановний маестро, смачне івасі, зубний біль, тепле кашне.

2. Шановна маестро, смачне івасі, зубна біль, теплий кашне.

3. Шановний маестро, смачна івасі, зубний біль, тепле кашне.

1. Наказ по армії, працює по наказу, звільнився за станом здоров'я.

2. Гортати сторінки, черговий по школі, злетіти в небо, сильна нежить.

3. Відомий артист, кущі агрусу, сік лимону, студент університету.

1. Чекати батька, плакати з радості, стояти біля школи, купити цукру.

2. Чекати на батька, плакати від радості, стояти коло школи, викупити цукор.

3. Два зошита, три вікна, чотири відра, три рядка.

Завдання 15. виправте мовностилістичні помилки у реченнях і поясніть їх.

1. Скалічивши палець лівої руки, мені довелося перекласти зброю у праву руку, хоч я лівша.

2. Група захоплення мала план дій по затриманню злочинців.

3. Склад зброї не обладнано згідно вимог.

4. Понад шестисот п'ятдесяти сторінок довелося вивчати слідчому по цій справі.

5. Вже слідує чого дня того документу в сейфі не виявилось.

6. Наказом по особовому складу нагороджується Репніков І, яким був затриманий особливо небезпечний злочинець.

7. Тепер надійного розгону набирає боротьба з організованою злочинністю.

8. По закінченню операції зброя не була прийнята черговим по акту.

9. На виїзді з міста було затримано 3 автомобіля без номерних знаків.

10. Я нічого не пам'ятаю від різкої болі, завданої мені куском каменю по голові.

11. У протоколі допиту зафіксовані справжні факти цього правопорушення.

12. Це підприємство є найбільш перспективнішим серед названих.

13. Рахуватися з таким фінансовим станом вкрай необхідно.

14. Чимало злочинців здійснюють повторні злочини.

15. Про цей випадок знали, бачили і чули ще кілька однокурсників.

Завдання 16. виправте мовностилістичні помилки у реченнях і поясніть їх.

1. Чимало скарг надійшли на протязі місяця в УВС.

2. Поїзд мав прибути до Ташкенту в 18.30.

3. Близько семи десяти осіб були перевірені у ході рейду.

4. Багато підозрюваних по справі відмовилися давати будь-які покази.

5. У відділі кадрів він не знайшов свою особисту справу.

6. Попереджуючи дії про скоєний злочин, скажу, я до нього не причетний.

7. Засуджено дві рекетирські групи, затримавши їх при здійсненні злочину.

8. Ми попросили комісію проаналізувати всі свої матеріали по цій справі.

9. По ходу справи ними було розкрито ще два злочини.

10. Пострілом смертельно поранений син сусіда, який також був на місці події

11. Хоч фабрика – сама перспективна, але боргів у неї – близько сто шести десяти мільйонів крб.

12. Не дивлячись на нові, більш ризиковані умови, ми змушені прийняти це рішення.

13. На допиті директор часто путав імена своїх спільників.

14. Ви прийшли зробити цю заяву як людина, чи як підозрюваний.

15. Курсантів тренують фізично, навчають стріляти та рукопашному бою.

Завдання 17. Перекладіть словосполучення на українську мову, уникаючи кальок з російської.

Согласно с §2 нашего договора, в соответствии с избираемой темой, отказать в должности, подготовиться к докладу, работать по совместительству.

В протоколе отражаются, все письма по функциональному назначению делятся на, в отличие от других документов, формуляр письма не имеет..., по объёму информации протоколы бывают, приказ вступает в силу с момента

Завдання 18. Перевірте себе, чи правильно ви користуєтесь приєднаними сполученнями. Складіть речення із запропонованими словосполученнями.

Взяти до уваги; взяти до відома; згідно з наказом (відповідно до наказу); протягом дня; читати (вчитися) рідною мовою; за життя; за всякої погоди; за два кроки; на виплату; на адресу; залучити до роботи; прийти у справі; набирати чинності, за всіма правилами, незважаючи на несприятливі обставини.

Завдання 19. Розставте розділові знаки у тексті.

Про деякі правила ділового спілкування.

По-перше запам'ятайте що ніде в світі не прийнято писати довгих ділових листів. Економте свій і чужий час пишіть

суттєво намагайтеся в одному листі за можливістю не торкатися різних аспектів ваших пропозицій заперечень і пропозицій. Службові листи, як правило, пишуться за встановленою формою.

Завдання 20. Знайдіть помилки у реченнях.

1. По слідуючому питанню виступить голова комісії.
2. Підвести підсумки о присвоєнні вченої ступені поручили голові ВАК.
3. Він діяв згідно розпорядження.
4. Завдяки хворобі він відстав від інших.
5. Консультації по філософії відбуваються по вівторках і п'ятницях.

Завдання 21. З поданими словосполученнями складіть речення.

Набирати чинності, за всіма правилами, незважаючи на несприятливі обставини, після розгляду, згідно з законом, до того йдеться, звести нанівець, мати на меті.

Завдання 22. Перебудуйте подані конструкції за нормами української мови.

Допоможіть по питанню, звернутися по адресі, прийдуть по твоєму проханню, зустрічатися по вихідним дням, комісія по справі, відрядження по службовій праці.

Завдання 23. Перекладіть словосполучення українською мовою.

По прибытию на место; установить деловые контакты по вопросам производства; реализовать по безналичному расчёту, работать по программе; получить по подписке; сообщить по телефону, старший по возрасту, работать по принципам рыночной экономики, работать по совместительству; совершить по ошибке; по Вашему усмотрению; по заказу; по недоразумению; по обоюдному согласию, по поручению; по причине этого; под председательством, переслать по почте, осуществляют мероприятия по регистрации.

Завдання 24. Побудуйте правильно словосполучення. Поясніть ваш вибір.

1. Літак було знято з виробництва (у зв'язку з, з-за, за, завдяки, в силу – його конструктивні недоліки).

2. Відмовити (по причині, у зв'язку з, з-за, через – відсутність належних приміщень).

3. Вирішити питання (з, про, через – постачання дизпалива).

4. Подати заяву (про, на, по – звільнення).

5. Рішення прийнято (відповідно до, відповідно з, у відповідності до, згідно з – наказ).

6. Робота виконана (з, по, відповідно до – інструкція).

Завдання 25. Відредагуйте зазначене оголошення.

Оголошення

Студентам V курсу необхідно до 13 березня здати в деканат заліковки для оформлення документів на отримання диплома.

Завдання 26. Відредагуйте речення, поясніть помилки.

1. Від шокowego удару мене стримували мати і валідол.
2. Фабрика освоїла випуск дитячого, жіночого й вовняного взуття. 3. Треба активно займатись не тільки збиранням, а й провести аналіз зібраних експонатів регіону. 4. Їм хотілося миру і злагоди, добра і зникнення суперечок, прожити без гніву й зі взаєморозумінням. 5. Багато односельчан упорядковували свої будинки, слідкують за чистотою на домових майданчиках, фруктових садах. 6. Він піклувався і допомагав своїм батькам. 7. Ми нікого не зустріли в клубах підприємств, які давно закрито. 8. У власноруч написаній автобіографії він скромно замовчував про роки війни. 9. Ми запропонували на вибір свої страви власного виробництва. 10. Продовжуючи і далі працювати на тому самому місці, адміністрація забула привітати її з ювілеєм.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 284 с.
2. Гдакович М. С., Клак О. С., Козловський В. І., Сковронська І. Ю. Методичні рекомендації із застосування Українського правопису в новій редакції. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 76 с.
3. Глущик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери : навч. посібник. К. : Арій, 2009. 512 с.
4. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спрямування : навч. посібник. К. : Каравела, 2008. 352 с.
5. Пентилюк М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
6. Сербенська О., Білоус М., Дацишин Х. та ін. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / за заг. ред. О. Сербенської : навч. посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К. : Апріорі, 2019. 304 с.
7. Токарська А. С. Ділове мовлення юристів у схемах і тестах. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 272 с.
8. Токарська А. С. Довідник із фахового мовлення для працівників правоохоронних органів. Львів : ПАІС, 2005. 138 с.
9. Токарська А. С., Кочан І. М. Українська мова фахового спрямування для юристів. К. : Знання, 2008. 414 с.
10. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. Потебні; Інститут української мови. К. : Наукова думка, 2020. 287 с.
11. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 436 с.
12. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. За програмою МОНУ. 4-те вид. К. : Алерта, 2014. 696 с.

Додаткова література

1. Білоус М. П. Мовленнєвий етикет українського народу. Культура мови і культура в мові. К. : НОКВо, 2011.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : Видавничий центр «Академія», 2009. 376 с.
3. Вихованець І. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди. К. : Унів. в-во «ПУЛЬСАРИ», 2012. 160 с.
4. Галузинська Л., Науменко Н., Колосюк В. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посібник. К. : Знання, 2008. 430 с.
5. Глущик С. В., Дияк О. В. Діловодство. Модульний курс : навч. посібник. К. : Тамподек ХХІ, 2015. 400 с.
6. Голод Р., Мельничук О., Сілевич Л. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посібник. Івано-Франківськ : Видавництво ІФНМУ, 2013. 212 с.
7. Ділове спілкування: усна і писемна форми : навч. посібник / уклад. І. Горохолінська. Чернівці : Рута, 2015. 151 с.
8. Караман С., Копусь О., Тихоша В. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посібник. К. : Літера ЛТД, 2013. 544 с.
9. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. К. : КМ–БУК, 2017. 256 с.
10. Кінг П. Стратегії і тактики спілкування. К., 2017. 128 с.
11. Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком. К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2011. 135 с.
12. Мацько Л., Кравець Л. Культура фахової мови : навч. посібник. К. : ВЦ «Академія», 2017. 360 с.
13. Плотницька І. Ділова українська мова в державному управлінні. К. : НАДУ при Президентові України, 2014. 183 с.
14. Пономарів О. Українське слово для всіх і для кожного. К. : Либідь, 2013. 360 с.
15. Прищак М., Залюбівська О., Слободянюк О. Ділове спілкування. Вінниця : ВНТУ, 2015. 127 с.
16. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навч. посібник. К. : Знання, 2006. 291 с.
17. Семеног О. М. Культура наукової української мови : навч. посібник. К. : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.

18. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2014. 186 с.
19. Українська мова : енциклопедія. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с.
20. Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. К. : КСД, 2020. 240 с.
21. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посібник. К. : Арій, 2013. 305 с.

Гдакович Мар'яна Степанівна,
кандидат філологічних наук, доцент

Синтаксичні норми у діловому мовленні

Навчально-методичний посібник

Редагування *Юлія Глиняна*
Макетування *Галина Шушняк*
Друк *Іван Хоминець*

Підписано до друку 26.03.2021 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 3,37.
Тираж 100 прим. Зам № 11-21.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.